

KNJIŽNA IN DRUGA POROČILA

S. Brodar: Ledenodobni človek na ljubljanskih tleh. Zgodovina Ljubljane I. knjiga, str. 225—242; z eno razpredelnico in enim zemljevidom; povzetek v nemškem in francoskem jeziku; Ljubljana 1955.

V kratkem uvodu podaja avtor nekaj podatkov o pleistocenu, njegovem trajanju in nosilcu paleolitskih kultur. Ugotavlja, da na ljubljanskem prostoru še niso našli zanesljivih sledov pleistocenskega človeka iz razloga, ker se v pleistocenski in še holocenski dobi pogrezata Ljubljansko polje in Barje ter zaplavata z debelimi sloji sedimentov. Torej bi lahko pričakovali pleistocenske najdbe le v večjih globinah. Domneva kot verjetnost, da bi na Ljubljanskem polju našli kulturne sledove paleolitskega človeka le iz zadnje würmske poleđenitve v še nesprjetemrodu. Starejši sedimenti (riško-würmski) segajo že v globine preko 100 m. Ugotavlja, da položaj na Barju ni mnogo boljši, ker tu lahko ledenodobne sedimente pričakujemo šele pod kredno polžarico, in sicer končno fazo, vse starejše faze pa so v skoraj nedosegljivih globinah. Torej je na samem ljubljanskem prostoru tudi v bodoče zelo malo možnosti, da bi našli paleolitske kulture. Več verjetnosti obstaja na obrobnem apneniškem gričevju, kjer je nekaj podzemeljskih jam, katerih sedimenti še niso raziskani. Po mnenju pisca lahko tudi v teh pričakujemo le mlajši paleolitik.

Sledi ocenjevanje dveh favnističnih najdb na samem teritoriju Ljubljanske kotline. V ilovicah na viškem Brdu so leta 1912 našli dva fragmenta spodnjih čeljustnic staropleistocenskega losa, za katerega meni F. Seidel, sodeč po poškodbah, da ju je imel v rokah staropleistocenski človek. Po oceni I. Rakovca so ti ostanki širokočelnega losa iz dobe pred mindelsko poleđenitvijo (pred 400.000 leti) in bi bili istodobni s heidelberško čeljustjo. Človek, ki naj bi bil imel ta dva čeljustna fragmenta v rokah, je uporabljal najstarejše paleolitsko orodje (abbeyillien), ki ga pa v vsej srednji Evropi še ne poznamo. Avtor ugotavlja, da poškodbe na čeljustnicah niso delo rok staropleistocenskega človeka, s čimer seveda odpade posredni dokaz za njegovo prisotnost na ljubljanskih tleh. Meni, da so jih prizadeli delavci z železnim orodjem ob izkopu. V naslednjem odstavku se avtor pomudi ob najdbi rogovja severnega jelena pri Vrhnikih. Iz globine, v kateri je bilo najdeno, in iz vrezov na rogovih, ki jo opisuje V. Hilber (rogovila se je namreč izgubila), sklepa S. Brodar, da je rogovje iz zadnjega odseka würma, ko je Barje prekrivala tundra, vreze pa da je napravil magdalénienski človek. Ker na južnem obrobju Alp še ne poznamo magdalénienskih postaj zahodnoevropskega tipa, pisec meni, da je zarez na omenjeni rogovih severnega jelena vrezal človek, ki je živel istočasno z magdalénienskimi lovci na zapadu. Ta pa ni prevzel magdalénienske kulture, temveč je obdržal tradicijo zgornjega ter srednjega aurignacijskega.

Ker so paleolitske najdbe na samem ljubljanskem prostoru več kot skope, pritegne avtor k ugotavljanju pristnosti človeka na tem teritoriju vso mrežo paleolitskih postaj Slovenije in njenega obrobja. Mreža je sicer še zelo redka, predvsem če upoštevamo, da so slovenske postaje iz stare kamene dobe različne starosti, je pa dovolj gosta, da lahko mislino na premikanje oziroma prekoračenje ljubljanskega prostora po ledenodobnem človeku na njegovih lovskih in selitvenih pohodih. Besedilu je priložena razpredelnica, ki ponazarja časovno in kulturno pripadnost vseh slovenskih, kakor tudi bližnjih hrvatskih pa-

leolitskih postaj. Topografsko razporeditev teh postaj nazorno prikazuje razpravi priključeni zemljevid. Da je ledenodobni lovec vsaj v würmu češče prekoračil in lovil po ljubljanskem prostoru, sklepamo lahko iz samega zemljevida, saj obdajajo Ljubljano paleolitske postaje v večji ali manjši oddaljenosti od vseh strani, razen severozahodne, kar je posledica nezadostno raziskanega gorenjskega kota! Da nastopajo postaje v skupinah — tu imamo predvsem v mislih pivško-kraško skupino — je posledica koncentriranja raziskovanj na tem teritoriju, v precejšnji meri pa tudi geološko-orografskega značaja pokrajine. Postaje na prostem so pri nas zelo redke, njih odkritja splošno slučajna, medtem ko vsebujejo kraške podzemse jame, ki imajo kolikor toliko lahek dostop in dno pokrito s pleistocenskimi sedimenti, večinoma pleistocensko favno ter kulturne ostanke fosilnega človeka. Takih jam pa na Slovenskem Krasu ne manjka.

V naslednjem in končnem delu razprave obravnava avtor paleolitske postaje Slovenije in obrobja po kronološkem redu od riške poledenitve preko riško-würmskega interglaciala ter vseh faz zadnje würmske poledenitve. Komparira in paralelizira kulturne stratume posameznih najdišč, kritično upošteva izsledke in ugotovitve raziskovalcev ter nakazuje verjetne migracije paleolitskih kultur. Pri vsem vedno upošteva možnosti bivanja in gibanja bodisi neandertalca, pozneje sapiens človeka po ljubljanski kotlini in njenem obrobju.

Razprava, ki naj bi prikazala najstarejšo zgodovino ljubljane, predstavlja spričo pomanjkanja neposrednih dokazov o bivanju paleolitskega človeka na njenem ozemlju, v bistvu kratek in zgoščen, hkrati pa kritičen pregled paleolitika na Slovenskem ter v obmejnih pokrajinah. Da so ljubljansko kotlino zajeli kulturni valovi moustériena v širšem smislu in aurignaciene, je avtor jasno nakazal, možnost njih neposrednega dokaza pa se najlepše zrcali v zaključnem stavku razprave: »Toda iz geoloških razlogov se bo na tem prostoru le ob ugodnem naključju posrečilo odkriti paleolitske postaje.

F. Osolc

Joachim Werner, *Das alamannische Gräberfeld von Mindelheim* (Materialhefte zur bayerischen Vorgeschichte, für das Bayerische Landesamt für Denkmalpflege herausgegeben von Werner Krämer, Heft 6), 40 strani, 46 tabel in več slik med tekstem.

Bavarski zavod za varstvo kulturnih spomenikov je pod vodstvom Werner Krämerja izdal sedaj že šesti zvezek gradiva za bavarsko predzgodovino. Novi zvezek predstavlja katalog gradiva alamanskega grobišča v Mindelheimu, ki ga je napravil J. Werner. Odveč bi bilo, da bi se tu zadrževali ob samem katalogu grobnega inventarja, ki je tako v opisu kakor tudi v slikopisnem gradivu s krasnimi fotografijami in grobnimi celinami v shematičnih risbah neoporečen in ki bo služil v polni meri vsakemu znanstveniku. Pač pa je potrebno, da se z nekaj besedami zaustavimo na obravnavi samega gradiva. Gradivo pripada etnično Alamanom, odkrito je pa na grobišču, ki so ga dvakrat raziskovali. Pri prvem nesistematičnem raziskovanju so odkrili 33 grobov, pri drugem sistematičnem raziskovanju pa 127 grobov skupno s 150 skeleti. Sami grobovi, ki spadajo v vrsto ravnih grobov, nimajo nikakršnih karakterističnih posebnosti. Različna globina od 20—180 cm in tudi različna velikost grobov (širina 70 do 160 cm in dolžina 160—200 cm) ter razni drugi nadrobni deli ne nudijo nikakršne kronološke opore. Werner tolmači sledove črne tröhnobe v nekaterih grobovih kot ostanke lesenih krst. Glavni pridatki v moških grobovih so bili orožje in okovi pasic. Med orožjem so zastopani dvorezni dolgi meči (spathae), enorezni bojni noži (saxi), kopje, strelice, ščit in ostroge. Največ je bilo odkritih grobov z bojnim nožem, za njimi pa slede grobovi z dvoreznim dolgim mečem. Včasih sta bojni nož in meč tudi v istem grobu. Ostroge so bile zastopane vedno le v enem primeru, in sicer le za levo nogo. Med orožjem iste vrste je večje število raznih tipov. Marsikateri kosi so bili okrašeni tudi v tuziji.

Izredno bogati so okovi pasic, ki se javljajo v celih garniturah. Tako imamo trodelne in tudi večdelne garniture, ki so skoraj po pravilu okrašene v tuziji ali platurane. Kot motivi se javljajo na okovih pletenasti ornament, dalje spiralni ornament, figuralni motivi itd. V moških grobovih so pa poleg tega najdeni tudi še posamezni drugi predmeti, kot so kresila, bronaste pincete,